

बीटी-आधारित उत्पादनांचे वापरकर्त्यांसाठी मार्गदर्शन

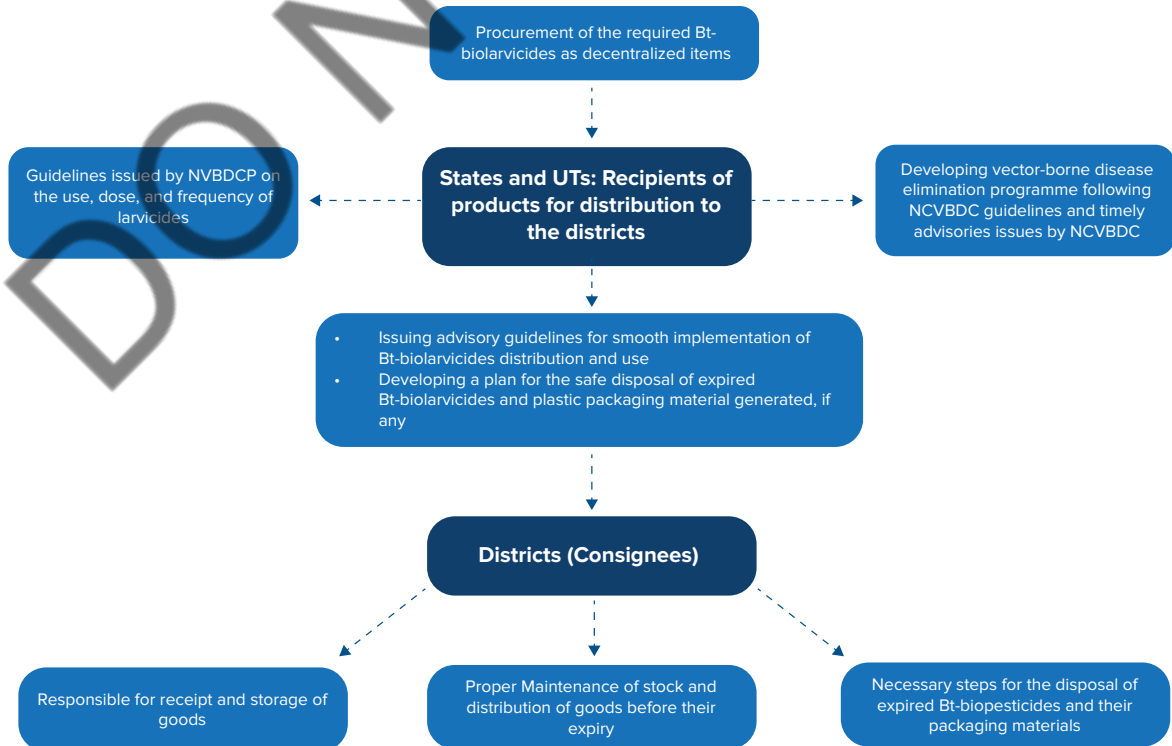
परिचय

जागतिक पर्यावरण सुविधा (GEF) च्या समर्थनातून संयुक्त राष्ट्र औद्योगिक विकास संस्था (UNIDO) आणि संयुक्त राष्ट्र पर्यावरण कार्यक्रम (UNEP) ह्या संस्था मलेरियाविरुद्धच्या लढाईत डीडीटीला पर्याय म्हणून non-persistent organic pollutants (POPs) विकसित करण्यासाठी व त्यास प्रोत्साहन देण्यासाठी भारता सोबत काम करत आहेत. ह्यामध्ये बॅसिलस थ्युरिजेनेसीस (बीटी) आधारित जैविककीटनाशक समाविष्ट आहे, जे जागतिक स्तरावर जैविक व्हेक्टर नियंत्रक म्हणून मान्यताप्राप्त आहे.

भारत सरकारचे आरोग्य कुटुंब आणि कल्याण मंत्रालय (MoH&FW) अंतर्गत व्हेक्टर उत्पादित रोग नियंत्रण चे राष्ट्रीय केंद्र (NCVBDC) शहरी भागामध्ये मलेरिया नियंत्रणासाठी निवडक लार्वीनाशकाची शिफारस करतात ज्यामध्ये बीटी-लार्वीनाशकाचा समावेश आहे. व्हेक्टर उत्पादित रोग नियंत्रण चे राष्ट्रीय केंद्राने (NCVBDC) लार्वीनाशकाचा वापर, डोज आणि वारंवारतेबद्दल मार्गदर्शक तत्वे जारी केली आहेत.¹

मार्गदर्शन

आरोग्य हा भारतातील एक राज्य संबंधित विषय असल्याने, लक्षित क्षेत्रात बीटी-जैविक लार्वीनाशकाचे वितरण आणि वापर यासह कार्यक्रम उपक्रमांची अंमलबजावणी करणे ही विविध राज्ये आणि केंद्रशासित प्रदेशांची जबाबदारी आहे. बीटी-जैविक लार्वीनाशकाची सामान्य खरेदी आणि वितरण खाली दर्शविले आहे.

¹ <https://ncvbdc.mohfw.gov.in/Doc/Guidelines/Manual-Integrated-Vector-Management-2022.pdf>

बीटी-जैविक लार्वीनाशकाची सामान्य खरेदी आणि वितरण.

घन कचरा व्यवस्थापन नियम, २०१६ आणि प्लास्टिक कचरा व्यवस्थापन नियम, २०१६ अनुसार कालबाह्य झालेल्या बीटी-उत्पादन आणि संबंधित प्लास्टिक पॅकेजिंगच्या सुरक्षित विल्हेवाट लावण्यासाठी राज्ये जबाबदार आहेत. जिल्हा-स्तरीय अधिकारी त्यांची अंमलबजावणी करण्यासाठी आवश्यक पावले उचलण्यास जबाबदार आहेत.

स्रे कामगार हे लार्वाचे जे स्रोत आहेत त्याच्या व्यवस्थापनात गुंतलेले प्रमुख लोक आहेत. संबंधित राज्य संस्था आणि स्थानिक सरकारी अधिकार्यांसाठी स्रे कामगारांची सुरक्षा सुनिश्चित करण्यासाठी आणि बीटी-जैविक लार्वीनाशकाचा योग्य वापर सुनिश्चित करण्यासाठी महत्त्वपूर्ण मार्गदर्शक तत्त्वे आहेत

स्प्रेयर्सच्या वापरापासून संभाव्य हानी रोखण्यासाठी आणि स्रे कामगारांना वैयक्तिक संरक्षणात्मक उपकरणे (PPE) सारख्या सुरक्षा उपकरणांची उपलब्धता सुनिश्चित करण्यासाठी स्प्रेयर्सच्या गुणवत्तेचे मूल्यांकन करणे.

- ✓ स्रे कामगारांना नियुक्त केलेल्या स्टॉकमधून वेक्टर बॉर्न रोग नियंत्रण चे राष्ट्रीय केंद्राने दर्शविलेले फॉर्म्युलेशन सौम्य करून बीटी-जैविक लार्वीनाशकापासून बनविलेले आणि वापरण्यासाठी तयार केलेले द्रव्य तयार केले जाते आणि शिफारस केलेले डोस बरोबर आहेत याची खात्री करण्यासाठी फवारणीद्वारे शिफारस केलेल्या क्षेत्राचे आच्छादन केले जाते.
- ✓ चालन निदेशिकांमध्ये विहित केलेल्या निकशांचे पालन सुनिश्चित करण्यासाठी स्थानिक सरकारी अधिकार्यांद्वारे फवारणीच्या कार्याचे पर्यवेक्षण.
- ✓ कालबाह्य होण्याच्या तारखेपूर्वी बीटी- जैविक लार्वीनाशकाचा उपयोग आणि पिण्यायोग्य पाण्याच्या संग्रहात त्यांचा वापर टाळणे.
- ✓ बीटी- जैविक लार्वीनाशकाच्या योग्य वापरासाठी स्रे कामगारांचे वारंवार प्रशिक्षण, उत्पादनासोबत दिलेल्या लेबल आणि पत्रकात नमूद केलेल्या खबरदारीसह कठोर अनुरूप सुनिश्चित करणे.

किरकोळ बाजारात बीटी-बायोलाव्हिसाईड्सला विक्रीसाठी परवानगी आहे. विविध गृहनिर्माण संस्था, गैर-सरकारी संस्था (NGO) आणि इतर खाजगी पक्ष देखील त्यांच्या वापरास प्रोत्साहन देऊ शकतात. या भागधारकांना वापरकर्त्यांसाठी विशिष्ट मार्गदर्शक तत्वांची जाणीव असणे आवश्यक आहे.

